

L'Institut Borja de Bioètica: 40 anys de diàleg entre disciplines

Dg, 5/06/2016 per Catalunya Religió

(*Laura Mor -CR*) El rigor intel·lectual i l'humanisme formen part d'un contracte no escrit que els professionals i col·laboradors vinculats a l'Institut Borja de Bioètica podrien signar. Amb 40 anys de trajectòria, han conformat un tarannà interdisciplinari que lliga àmbits com la medicina, la filosofia, la biologia i la tècnica.

Un institut que, gràcies al pare [jesuïta fundador](#), **Francesc Abel**, va tenir “en la cerca de la justícia un dels seus accents especials”. Així ho va subratllar la religiosa del Sagrat Cor **Margarita Bofarull**, que és presidenta del patronat. Ho va fer aquest dijous durant la celebració dels 40 anys de l'[Institut Borja de Bioètica](#) (IBB). Un acte que va sumar també el III Memorial Francesc Abel i que va tancar amb la graduació d'una nova fornada de bioeticistes.

Un tarannà de diàleg

“Fer un memorial no és només recollir agraïdament el passat, és també comprometre's amb el futur, amb el bagatge i l'esperit fundacional”, va dir Bofarull. Una idea que va recollir en certa mesura la directora de l'IBB, **Montserrat Esquerda**, quan va dir: “Un llegat de 40 anys no només són coneixements sinó tota una manera de fer”.

Bofarull va esmentar que la identitat del centre s'ha configurat amb el carisma de l'acollida de l'[Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu](#) que, segons la religiosa, ha complementat el [magis ignasià](#). També conformen l'IBB la voluntat de “diàleg i l'escolta recíproca” que ja va apuntar en el seu moment qui va ser també president de la institució, Francesc Abel. Tot un pioner en el seu camp: “La bioètica va entrar a Europa de la mà del doctor Abel”, va recordar Bofarull.

Després dels parlaments institucionals, la vicedirectora de l'Institut Borja de Bioètica (1990-99), **M. Pilar Núñez**, va fer un repàs històric al passat de la bioètica. Des del final de la II Guerra Mundial “quan l'home no només era subjecte de la ciència sinó també objecte”, passant per la societat del benestar que rebutja tota limitació –“jo sóc amo del meu cos”–, fins que la bioètica ha deixat de ser un camp restringit a especialistes per obrir-se al gran col·lectiu de professionals sanitaris.

Una ponència que va mostrar com, de fons i al llarg de dècades, la bioètica s'ha preocupat per “la dignitat humana”. I que ho ha fet, segons Núñez, des del “diàleg interdisciplinari”, “al servei del diàleg fe i ciència”.

Debats de llarg recorregut per al present

El filòsof **Francesc Torralba** va identificar cinc corrents que emergeixen en el present de la bioètica. Primer, que la globalització de la vida també comporta una ètica global: “Hem constatat que allò que ocorre molt lluny afecta espais més immediats”, va dir Torralba. I aquí va referir-se a la “mirada global que ofereix la [Laudato si'](#), l'encíclica del papa Francesc”.

També apuntar com un segon corrent el debat sobre els drets dels animals: “Creix l'animalisme i creix el reconeixement de l'animal com a subjecte de drets”. I les “fronteres líquides, entre l'artefacte, la tècnica, i la dignitat humana”, com un tercer element a tenir en compte: “Si la diferència no és qualitativa no podrem mantenir els drets substancials”.

L'ètica gerontològica, en una reflexió del món de les persones grans, és per al filòsof un quarts element clau en el present de la bioètica: “Qui tindrà cura d'aquestes persones? Qui assumirà el cost emocional i econòmic d'aquesta cura?”, va preguntar-se.

Finalment va parlar de la “ideologia de gènere”, sobre la “condició sexuada” de la persona. Va recordar que és un element que el papa tracta “explícitament en l'exhortació [Amoris Laetitia](#)” i que afecta la filosofia moral i que “és un desafiament de primer ordre en la filosofia cristiana”. Tots ells, debats de llarg recorregut que caldrà que treballin conjuntament biòlegs, filòsofs, antropòlegs i metges.

Incertesa i filosofia per al futur

Del futur de la bioètica en va parlar **Javier de la Torre**, director de la Càtedra de Bioètica de la Universidad Pontificia de Comillas. Va descriure com a tendència significativa la complexitat del món: “Haurem d'aprendre a afrontar el dubte, la incertesa”. I per aquest motiu, va dir, serà inevitable treballar de forma interdisciplinària.

De la Torre va parlar també de l'especialització i del rigor dels professionals: “Tinc la sensació que cada cop les perspectives són més humils, de més rigor i especialitzades, més arran de terra”. Amb la dificultat que se'n genera per haver d'integrar sabers quan “la majoria parla només el seu llenguatge”. I aquí va apuntar un repte per als professionals: “Hi ha pocs habitants de fronteres, pocs intel·lectuals bilingües”.

En la seva intervenció va esmentar la “fragmentació i la dificultat d'articular discursos en espais comuns” en un moment en què “la bioètica actual és més contextual”. I va posar un exemple: “En el futur es farà més bioètica en xinès i en àrab”, va dir.

Per a De la Torre serà el moment de fer “un gir cap a la fonamentació filosòfica de la bioètica”. I va descriure la bioètica del futur com una bioètica “més virtual i de menys territoris físics”, sense oblidar que la bioètica que es pugui fer des d'internet pot comportar que no tot sigui “divulgació seriosa i de rigor”.

Amb tot, va apuntar com a tendència “la bioètica d'equips” entenent que “no és moment de crear màsters i càtedres, sinó de lideratges i de treball en equip”. Una bioètica que imagina també “més social i inclusiva” on “es concedirà una major escolta als pacients” i, en concret, “als menors, a les minories ètniques i culturals”. Un context més preocupat per la justícia i la distribució del poder. I per tant, més

enllà dels casos concrets, una bioètica preocupada pel sistema.

“Estic segur que al futur hi serà, l'Institut Borja de Bioètica, perquè sap treballar en equip, compta amb un fort compromís institucional -de Sant Joan de Déu-, no és simple, busca la fonamentació filosòfica, es preocupa pels temes puntars i es pren seriosament el pluralisme intern”.

Jornada d'agraïments

Bofarull va agrair la tasca també de figures com el jesuïta **Jordi Escudé** i **Manel Cuyàs**, ja traspassats, i per extensió “a tots els col·laboradors que han fet de la nostra institució una referència a Europa”.

El rector de la Universitat Ramon Llull, **Josep M. Garrell**, va agrair la “gran i abundosa tasca” de tota la gent que configura l'Institut Borja de Bioètica. Un centre “molt viu”, va dir, que ha promogut “la implantació i la modernització de la bioètica a Europa”. I més enllà també d'aquest continent, gràcies al pare Abel que, com va recordar Garrell, va deixar petja per exemple al Kennedy Institut of Ethics, de la Universitat de Georgetown: “A 6.000 quilòmetres de distància”, va subratllar.

Aquest mateix dijous el patronat de la Universitat Ramon Llull anunciava [la reelecció](#) de Garrell en el càrrec de rector per a un nou període de 4 anys.

A l'acte hi han assistit Helena Roig, directora adjunta de l'IBB; el jesuïta Llorenç Puig, delegat a Catalunya de la Companyia de Jesús; el jesuïta Joan Carrera, vocal de l'IBB; Joan Viñas, President de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya; Xavier Puigdollers, responsable de la Comissió d'Infància de Justícia i Pau.

Un audiovisual va recordar els 40 anys d'història amb entrevistes a diferents personalitats vinculades a la institució, com el germà de Sant Joan de Déu José Luis Fontseca, les mateixes Margarita Bofarull i Montserrat Esquerda, la filòsofa Begoña Roman; el secretari del patronat Xabier Abel; Bernabé Robles, Joan Viñas i Jordi Craven-Bartle, membres del patronat; Ester Busquets, Pau Ferrer, Victòria Cusí, Joan Bertran, Francisco José Cambra, Sabel Gabaldón i Xavier Clèries, com a col·laboradors.

Podeu veure'l a continuació: